

Wijziging van het Oostenrijkse nationaliteitsrecht

Citation for published version (APA):

de Groot, G. R. (1984). Wijziging van het Oostenrijkse nationaliteitsrecht. *Het Personeel Statuut*, 18-27.

Document status and date:

Published: 01/01/1984

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Wijziging van het Oostenrijkse nationaliteitsrecht*

Inleiding

In een tijd, waarin we in Nederland zelf overwegen ons nationaliteitsrecht te wijzigen, is het van belang buitenlandse wijzigingen van het nationaliteitsrecht met aandacht te volgen. Het is daarom op zijn plaats om erbij stil te staan dat per 1 september 1983 het nationaliteitsrecht van Oostenrijk ingrijpend is veranderd.¹ Hierna zal een overzicht van de geschiedenis van het Oostenrijkse nationaliteitsrecht, alsmede een beschrijving van de recente daarin aangebrachte wijzigingen worden gegeven. In een aparte paragraaf zal op een overgangsbepaling van de wijzigingswet worden gewezen. Vervolgens zullen enkele opmerkingen worden gemaakt over de in de losbladige editie nationaliteitswetgeving² geplaatste aantekeningen betreffende het Oostenrijkse recht. Tenslotte zal worden bekeken, of sommige aspecten van de nieu-

* Dieter Grussmann, wetenschappelijk medewerker aan de universiteit Salzburg wil ik hartelijk danken voor de hulp, die hij mij tijdens het schrijven van dit artikel heeft geboden.

1. Wet van 3 maart 1983, BGBl. 1983, 170, in werking getreden op 1 september 1983.

2. J.C. *Adriaansen/S. van der Weg* e.a., (Nationaliteitswetgeving, VUGA, 's-Gravenhage, losbladig.

Secretariaat	:	Essendreef 38, 2831 XM Goudarak,
	telefoon :	privé : 01827-2666
		kantoor : 070-123153

Redactieadres	:	Herengracht 531-537, 1017 BV Amsterdam
	telefoon :	020-220132

Adviesbureau	:	Herengracht 531-537, 1017 BV Amsterdam
van de NEVABS	:	telefoon : 020-220132

we Oostenrijkse regeling inspirerend kunnen zijn bij de beoordeling van het bij ons parlement aanhangige ontwerp voor een nieuwe wet op het Nederlanderschap.³

Geschiedenis van het Oostenrijkse nationaliteitsrecht⁴

In de vorige eeuw werd het Oostenrijkse nationaliteitsrecht geregeld door bepalingen uit het Allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch (ABGB) uit 1811, en enkele Hofkanzleidekrete.⁵

De eerste aparte nationaliteitswet ontstond pas enige tijd na de ineenslorting in 1918 van de Oostenrijks-Hongaarse 'K. und K.-Monarchie'. Op 30 juli 1925, BGBl. 285 werd een 'Bundesgesetz über den Erwerb und Verlust der Landes- und Bundesbürgerschaft' afgekondigd, dat alle tot dan geldende nationaliteitsrechtelijke bepalingen verving.⁶ Deze wet trad in werking op 1 oktober 1925. Wat de gronden voor verkrijging en verlies van de nationaliteit betrof, kwam de wet van 1925 vrijwel geheel overeen met de oude ABGB bepalingen. Evenals het ABGB reeds deed, huldigde de wet van 1925 een strict ius sanguinis-beginsel: volgens par. 5 waren wettige en gewettigde kinderen Oostenrijks, als de vader deze nationaliteit bezat, terwijl voor onwettige kinderen de nationaliteit van de moeder maatgevend was. De gehuwde vrouw had een van haar man afhankelijke nationaliteit: de buitenlandse vrouw, die met een Oostenrijker in het huwelijk trad, verwierf automatisch de nationaliteit van haar echtgenoot. (par. 6). De Oostenrijkse vrouw, die met een buitenlander huwde, verloor daardoor haar nationaliteit (par. 9). Deze laatste regel kende echter een uitzondering: de vrouw behield haar nationaliteit, indien zij de nationaliteit van haar man *niet* verwierf. De Oostenrijkse wet van 1925 was in zoverre 'progressiever' als de Wet Ned. (Wet op het Nederlanderschap), waarin deze uitzondering pas in 1937 werd ingevoegd.

De Wet van 1925 was slechts een kort leven beschoren. In maart 1938 bezetten Hitler's troepen Oostenrijk. Door wet van 13 maart 1938, GBl.Ö.1 werd de 'Anschluss' van Oostenrijk aan het Duitse Rijk bezegeld. Door de 'Verordnung über die Deutsche Staatsangehörigkeit im Land Oesterreich' van 3 juli 1938, GBl.Ö.236 werd vastgesteld, dat de Oostenrijkse nationaliteit op 13 maart 1938 had opgehouden te bestaan en dat op die datum alle Oostenrijkers de Duitse nationaliteit hadden verworven.

Op 27 april 1945, StGBI.1 werd geproclameerd, dat de 'Anschluss' van 1938 'null und nichtig' was. De voorlopige regering hief door wet van 29 mei 1945, StGBI.16 alle Duitse regelingen op het gebied van het nationaliteitsrecht op, maar stelde de wet van 1925 niet weer in werking.

Door het 'Staatsbürgerschafts-Ueberleitungsgesetz' van 10 juli 1945, StGBI.59 werd bepaald, welke personen vanaf 27 april 1945 burgers van Oostenrijk waren. Verder bevatte deze wet optiemogelijkheden. Op 10 juli 1945, StGBI.60 werd ook een 'Staatsbürgerschaftsgesetz' afgekondigd.⁷ Dit Staatsbürgerschaftsgesetz van 1945 was een qua formuleringen bewerkte versie van de wet van 1925. In 1949 werd het Staatsbürgerschaftsgesetz door wet van 19 juli, BGBl.142 gewijzigd en in het BGBl.276 in zijn geheel nieuw geproclameerd als Staatsbürgerschaftsgesetz 1949.⁸ Sinds 1949 verwierf krachtens par. 3 lid 1 het kind van een Oostenrijkse moeder en een staatloze vader de Oostenrijkse nationaliteit (ook bij geboorte buiten Oostenrijk; dit

3. Wetsontwerp 16 947 (R1181), waarvan de Tweede Kamer op 9 augustus j.l. de Memorie van Antwoord en een Nota van Wijziging heeft ontvangen.

4. Vgl. hierover in de Nederlandse literatuur: L.J.A. de Groot, Hartmans Tijdschrift 1948, 41 e.v.; Th. van Sasse van IJsselt, Personeel Statuut 1966, 57, 58; G.J. Brinkman, Personeel Statuut 1967, 25, 26.

5. Ingobert Goldemund/Kurt Ringhofer/Karl Theuer, Das österreichische Staatsbürgerschaftsrecht, Wien 1969, 472 e.v.; Herbert Buczkowski/Erich Rochowanski, Das österreichische Staatsbürgerschaftsrecht, Wien, losbladig, 3 e.v.; E. Mayrhofer/Graf A. Pace, Handbuch für den polizeilichen Verwaltungsdienst, Wien 1896, Bd. II, 921 e.v.

6. Over deze wet Goldemund/Ringhofer/Theuer, o.c. (noot 5), 389 e.v.

7. Zie voor de wet van 1945 vooral Alfred Heintl, Das österreichische Staatsbürgerschaftsrecht, Wien 1946.

8. Zie Buczkowski/Rochowanski, o.c. (noot 5), onder II, alsmede Ernst Hellbling, JBl. 1950, 3-7, 27-29.

dus anders als de regeling van art. 2 sub c Wet Ned.). Door de wijziging van 1949 werd ook de positie van de met een buitenlander gehuwde Oostenrijkse vrouw enigszins veranderd: voorzover zij door haar huwelijk de nationaliteit van haar man deelachtig werd, verloor zij in principe haar eigen nationaliteit, maar aan haar kon krachtens par. 8 lid 1, tweede zin worden toegestaan de Oostenrijkse nationaliteit te behouden.

Het Staatsbürgerschaftsgesetz van 1949 heeft gegolden tot 1 juli 1966. Op die datum trad een nieuw Staatsbürgerschaftsgesetz (StBG) van 15 juli 1965, BGBl. 68 in werking.⁹ De wet van 1965 bracht talloze veranderingen, die in dit opstel niet alle kunnen worden genoemd. In het licht van het Verdrag van New York betreffende de nationaliteit van de gehuwde vrouw (20 februari 1957) werd aan de vrouw voortaan een zelfstandige nationaliteitsrechtelijke positie gegeven. Door huwelijk met een buitenlander verloor de Oostenrijkse vrouw niet meer haar eigen nationaliteit. Daar stond tegenover dat de buitenlandse vrouw, die een Oostenrijker haar jawoord gaf, voortaan ook niet meer automatisch Oostenrijkse werd. Zij kreeg echter een optie-recht op de Oostenrijkse nationaliteit (par. 9 StBG 1965). Een andere hier vermeldenswaardige verandering was, dat voortaan alle kinderen van een Oostenrijkse moeder, die door geboorte geen andere nationaliteit verwierven, de Oostenrijkse nationaliteit kregen, dus niet meer slechts wanneer de vader staatloos was.

Sinds 1965 werd de wet enige malen gewijzigd. In 1973 (BGBl. 394) werden de bepalingen betreffende naturalisatie gewijzigd.¹⁰ Doordat in 1974 in Oostenrijk een nieuw wetboek van strafrecht werd ingevoerd, waren opnieuw veranderingen van het Staatsbürgerschaftsgesetz 1965 noodzakelijk, die werden aangebracht door een in het BGBl. 1974, 703 gepubliceerde wet.¹¹ Voorts werd door wet van 30 juni 1977 (BGBl. 403) de regeling van de vertegenwoordiging van minderjarigen in nationaliteitsrechtelijke aangelegenheden aangepast aan de toen gewijzigde ABGB-bepalingen over de uitoefening van de ouderlijke macht.¹² De meest ingrijpende wijziging van de wet van 1965 heeft echter nu plaatsgevonden door de reeds vermelde wet van 3 maart 1983 BGBl. 170, in werking getreden op 1 september 1983. Een zeer groot aantal bepalingen van de wet van 1965 zijn door deze wet gewijzigd.¹³ Het zou te ver gaan om hier alle details te bespreken. Hierna zal slechts worden geattendeerd op de belangrijkste veranderingen in de regeling van de verwerving van de nationaliteit.

Verwerving van de Oostenrijkse nationaliteit sinds 1 september 1983

Volgens par. 7 lid 1 verwerven voortaan wettige kinderen bij de geboorte de Oostenrijkse nationaliteit, indien op dat moment één der ouders Oostenrijker is of een reeds gestorven ouder op het moment van diens overlijden deze nationaliteit bezat. Onwettige kinderen hebben volgens lid 3 van par. 7 slechts de Oostenrijkse nationaliteit, indien hun moeder deze ten tijde van hun geboorte bezat. De door een Oostenrijkse man verwekte onwettige kinderen van een buitenlandse vrouw hebben niet de Oostenrijkse nationaliteit, ook niet als deze man die kinderen erkent of zijn vaderschap door een rechterlijk vonnis wordt vastgesteld. De wijzigingswet van 1983 geeft deze kinderen echter onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid om genaturaliseerd te worden, zonder dat eisen worden gesteld m.b.t. het hebben van een woonplaats van bepaalde duur in Oostenrijk. Uit par. 12 sub d, in combinatie met par. 17 lid 1 sub 3 kan worden geconcludeerd, dat de onwettige kinderen van een Oostenrijkse man, een 'Einbürgerungsanspruch' hebben, indien deze man die kinderen heeft erkend of zijn vaderschap op andere wijze is vastgesteld en hij het zorg- en opvoedingsrecht over die kinderen heeft. Onder deze voorwaarden vindt naturalisatie plaats, mits aan alle verdere eisen voor naturalisatie is voldaan (par. 10 lid 1, onder 2 tot 8, alsmede lid 2).

9. *Goldemund/Ringhofer/Theuer*, o.c. (noot 5), 232 e.v. *Buczkowski/Rochowanski*, o.c. (noot 5); *Richard Novak*, ÖZÖR 1969, 145-186.

10. *Goldemund/Ringhofer/Theuer*, o.c. (noot 5), Nachtrag 1975, 32 e.v.; *Richard Novak*, ÖJZ 1974, 589-593.

11. *Goldemund/Ringhofer/Theuer*, o.c. (noot 5), Nachtrag 1975, 40 e.v.

12. Zie nrs. 60 en 587 der Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Nationalrates, XIV. GP.

13. Zie nrs. 1272 en 1475 der Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Nationalrates, XV. GP.

Opmerkelijk is verder, dat een kind, dat door een Oostenrijker wordt geadopteerd niet automatisch diens nationaliteit verwerft. Ook een dergelijk kind (in de Oostenrijkse terminologie 'Wahlkind') heeft echter onder bepaalde voorwaarden een Einbürgerungsanspruch, ditmaal te concluderen uit de combinatie van par. 12 sub d en par. 17 lid 1 sub 4. Vermeldenswaard is voorts het feit, dat de wet van 1983 ook gehandicapte kinderen van een Oostenrijks burger een 'Einbürgerungsanspruch' geeft (opnieuw par. 12 sub d juncto par. 17 lid 3).

Door de wijziging van par. 7 lid 1 is de gelijkheid van man en vrouw op het punt van het doorgeven van de nationaliteit aan *wettige* kinderen gerealiseerd. De wens om man en vrouw in het nationaliteitsrecht gelijk te behandelen heeft ook consequenties gehad voor het optierecht van de buitenlandse echtgenote van een Oostenrijker. Dit recht is vervallen. Daarvoor in de plaats is een nieuwe par. 11a gekomen, op grond waarvan de buitenlandse echtgenoot van een Oostenrijkse man of vrouw onder omstandigheden een 'Einbürgerungsanspruch' heeft. Het is de moeite waard om deze nieuwe regeling eens nader onder de loep te nemen.

Een buitenlandse echtgenoot van een Oostenrijker moet genaturaliseerd worden, indien de volgende voorwaarden zijn vervuld:

- het huwelijk mag niet van tafel en bed gescheiden zijn, noch mag sprake zijn van andere gerechtelijke scheiding zonder verbreking van de huwelijksband;
- de betrokkene mag geen ex-Oostenrijker zijn wiens nationaliteit krachtens par. 33 vervallen is verklaard, daar hij in dienst van een vreemde staat door zijn gedrag de belangen of het aanzien van Oostenrijk aanmerkelijk heeft geschaad;
- het huwelijk moet reeds minstens een jaar hebben geduurd en de betrokkene moet reeds minstens 4 jaren onafgebroken in Oostenrijk woonachtig zijn, of het huwelijk moet minstens 2 jaren hebben geduurd en de betrokkene moet al minstens 3 jaren in Oostenrijk hebben geleefd, of het huwelijk moet minstens 5 jaren hebben geduurd, terwijl de Oostenrijkse echtgenoot reeds minstens 10 jaren de Oostenrijkse nationaliteit heeft.

Behalve deze in par. 11a geformuleerde eisen gelden verder de voorwaarden van par. 10 lid 1, sub 2 tot 8 en lid 2. In par. 10 worden de algemene voorwaarden opgesomd, waaraan moet zijn voldaan, wil naturalisatie worden verleend. In lid 1 sub 1 wordt als eerste eis een minstens 10-jarige woonplaats in Oostenrijk gesteld. Deze eis geldt — zoals gesteld — dus niet voor de zoëven vermelde Einbürgerungsansprüche van o.a. par. 11a en par. 12 sub d juncto par. 17. De voorwaarden van par. 10 sub 2 tot en met 4 eisen, dat de betrokkene niet wegens bepaalde strafrechtelijke handelingen veroordeeld mag zijn, of wegens zulke handelingen een strafproces tegen hem aanhangig mag zijn. Par. 10 sub 5 bepaalt, dat tegen de betrokkene geen 'Aufenthaltsverbot' in Oostenrijk mag gelden. Sub 6 wordt geeist, dat het gedrag van de betrokkene voldoende garantie moet bieden, dat hij positief staat ten opzichte van de republiek Oostenrijk en geen gevaar vormt voor de openbare rust, orde of veiligheid. Voorts moet conform par. 10 sub 7 zijn levensonderhoud voldoende gegarandeerd zijn of moet hij zich buiten zijn schuld in een financiële noodsituatie bevinden. Sub 8 stelt dan nog, dat hij niet met vreemde staten dusdanige relaties mag hebben, dat het verlenen van de Oostenrijkse nationaliteit de belangen of het aanzien van de republiek schade zou toevoegen. De diverse eisen voor de naturalisatie zijn hiermee nog niet uitgeput. In lid 2 van par. 10 wordt verder nog bepaald, dat aan een buitenlander de Oostenrijkse nationaliteit niet mag worden verleend, indien hij nalaat handelingen te verrichten, die nodig zijn om zijn oude nationaliteit te verliezen, hoewel die handelingen 'möglich und zumutbar' zijn of wanneer hij op andere wijze opzettelijk probeert zijn oude nationaliteit te behouden. Deze eis geldt overigens niet voor degenen, die vluchteling zijn in de zin van het verdrag van Genève of aanvullende protocollen. Hoe serieus de Oostenrijkse wetgever deze eis van par. 10 lid 2 neemt, blijkt uit par. 34: de nationaliteit van een tot Oostenrijker genaturaliseerd persoon kan weer vervallen worden verklaard, indien deze twee jaren na de naturalisatie naast de Oostenrijkse nog steeds zijn oude nationaliteit bezit. Deze vervallenverklaring kan tot uiterlijk 6 jaren na de naturalisatie worden uitgesproken.

Bij een beoordeling van de uitvoerige eisen betreffende de naturalisatie in het Oostenrijkse recht moet goed in het oog worden gehouden, dat naturalisaties in Oostenrijk in beginsel geen aangelegenheid van de centrale overheid zijn, maar van de diverse Oostenrijkse deelstaten. Het is derhalve begrijpelijk, dat de Oostenrijkse wet uitvoerig

is met het geven van minimum-eisen voor naturalisatie. Dit heeft als doel het beleid van de deelstaten zoveel mogelijk te uniformeren. In dit verband dient ook te worden gewezen op par. 10 lid 4, waarin wordt bepaald, dat van de voorwaarden van par. 10 lid 1 sub 1 en 7, alsmede van lid 2 kan worden afgeweken, indien de bondsregering vaststelt, dat de verlening van de nationaliteit gelet op de door de betrokken vreemdeling reeds bewezen of van hem nog te verwachten buitengewone verdiensten in het bijzonder op wetenschappelijk, economisch, kunstzinnig of sportgebied, in het belang van de republiek is.

Overgangsbepaling

Wettige en gewettigde kinderen van een Oostenrijkse moeder krijgen door een overgangsbepaling van de wijzigingswet van 1983 een geclausuleerd optierecht op de Oostenrijkse nationaliteit. Door optieverklaring ('Erklärung, der Republik als getreue Staatsbürger angehören zu wollen') kunnen zij deze nationaliteit verwerven, mits bepaalde voorwaarden vervuld zijn. Deze voorwaarden zijn de volgende:

1. het moet wettige of gewettigde kinderen van een Oostenrijkse moeder betreffen;
2. deze moeder moet ten tijde van de geboorte van het kind de Oostenrijkse nationaliteit hebben bezeten en ook nu nog Oostenrijkse zijn;
3. de kinderen moeten ongehuwd zijn en op 1 september 1983 nog geen 19 jaar oud zijn;
4. zij mogen nooit Oostenrijks staatsburger geweest zijn, tenzij zij door wettiging de door geboorte verworven Oostenrijkse nationaliteit hebben verloren;
5. voorts moeten alle eisen van par. 10 lid 1 onder 2 tot 8 vervuld zijn. Van de eisen van par. 10 gelden dus niet de eis van tien-jarige woonplaats (lid 1 sub 1) en de eis, dat men zich moet inspannen om een oude nationaliteit te verliezen (lid 2).

De optieverklaring moet binnen 3 jaren na de 1ste september 1983 (dus uiterlijk 31 augustus 1986) schriftelijk worden afgelegd bij de volgens par. 39 bevoegde autoriteiten (lid 2 van de overgangsbepaling). Voorzover een kind reeds handelingsbekwaam is, moet het de verklaring zelf afleggen (par. 19 lid 2 eerste zin). Is het niet handelingsbekwaam dan moet de verklaring worden afgelegd door zijn wettelijk vertegenwoordiger of door de onbekwame zelf met toestemming van zijn wettelijk vertegenwoordiger (par. 19 lid 2 tweede zin). Wanneer de wettelijke vertegenwoordiger zijn toestemming weigert, kan deze worden vervangen door toestemming van de rechter, indien zulks in het belang van het kind is in verband met zijn opvoeding of beroep of om andere belangrijke redenen. Hetzelfde geldt, wanneer het kind geen wettelijke vertegenwoordiger heeft of zijn wettelijke vertegenwoordiger niet bereikbaar is, en de benoeming van een wettelijk vertegenwoordiger op onoverkomelijke moeilijkheden stuit. Bevoegd is daarvoor iedere *Oostenrijkse* rechter, die voor aangelegenheden betreffende de voogdij of toezicht op minderjarigen zou moeten optreden, indien het kind de Oostenrijkse nationaliteit reeds zou bezitten (par. 19 lid 3).

Volgens lid 2 van de overgangsbepaling kan de toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger of van de rechter ook achteraf worden gegeven; met andere woorden: de handelingsonbekwame kan de verklaring zelfstandig afleggen, mits daarna alsnog toestemming wordt gegeven.

Lid 3 van de overgangsbepaling geeft onder omstandigheden de (Oostenrijkse) moeder van een handelingsonbekwaam kind een zelfstandig recht de optieverklaring voor het kind af te leggen. Zij kan zulks doen, indien het kind in Oostenrijk geboren is en daar sindsdien onafgebroken woonplaats heeft. Dit recht van de moeder is niet afhankelijk van toestemming van de wettelijke vertegenwoordiger of van de rechter.

Na deze beschrijving van het door de wet van 3 maart 1983 gegeven optierecht is het goed na te gaan, of het kind van een Oostenrijkse moeder en een Nederlandse vader het hem gegeven optierecht kan gebruiken zonder het Nederlanderschap te verliezen. Deze vraag moet worden beantwoord aan de hand van art. 7 sub 3 Wet Ned., krachtens welke bepaling het Nederlanderschap wordt verloren door degene, die vrijwillig een andere nationaliteit verwerft. De verliesbepaling van art. 7 sub 3 loopt echter niet tegen minderjarigen.¹⁴ Daaruit volgt dat het Nederlanderschap in het onderhavige geval niet

14. C.J. Brinkman, De Nederlandse nationaliteitswetgeving, SJ deel 1a, 5de druk, Zwolle 1980, 20; Adriaansen/van der Weg, o.c. (noot 2), deel I, F-52f.

wordt verloren door een volgens Nederlands recht minderjarig kind, dat zelfstandig een andere nationaliteit verworft. Is het kind echter meerderjarig dan verliest het zijn Nederlandse nationaliteit door de optie voor de Oostenrijkse nationaliteit uit te brengen.

Vier kanttekeningen bij het Oostenrijkse nationaliteitsrecht

Van deze gelegenheid wil ik gebruik maken om een viertal aantekeningen te maken bij het in de losbladige VUGA-editie Nationaliteitswetgeving¹⁵ gegeven commentaar over het Oostenrijks recht.

Op bladzijde 0-45 wordt geponeerd, dat krachtens Oostenrijks recht door erkenning (Anerkennung) geen burgerlijke betrekkingen tussen erkenner en het erkende kind ontstaan. Deze stelling is m.i. sinds 1970 *onjuist*.¹⁶ Volgens par. 163 b ABGB wordt het vaderschap m.b.t. een onwettig kind vastgesteld door gerechtelijk vonnis of erkenning. De wijze, waarop de erkenning dient te geschieden, wordt in par. 164 ABGB beschreven. Een maatstaf voor gerechtelijke vaststelling van het vaderschap vindt men in par. 163 ABGB. Het is hier niet de plaats om de (Oostenrijkse) regeling van de erkenning en de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap en détail te bespreken. Er zij slechts op gewezen, dat door de zo ontstane relatie zeer zeker burgerlijke betrekkingen tussen vader en kind ontstaan. Zo kan het onwettige kind krachtens par. 754 lid 2 ABGB van de vader erven; volgens lid 3 van die paragraaf erft het kind evenwel niet ab intestato van de familieleden van de vader. Volgens par. 756 lid 2 ABGB kan de vader op zijn beurt ook van zijn onwettig kind erven. Het onwettige kind draagt in beginsel de geslachtsnaam van de moeder (par. 165 ABGB).¹⁷ Volgens par. 165a ABGB kan de onwettige vader het kind echter onder omstandigheden zijn familienaam geven. Nationaliteitsrechtelijk heeft de erkenning of gerechtelijke vaststelling van het vaderschap echter geen gevolgen.

Op bladzijde 0-45 wordt verder opgemerkt, dat de minderjarigheid in Oostenrijk met het bereiken van de 21-jarige leeftijd eindigt; sinds 1973 is dit bij het bereiken van de 19-jarige leeftijd het geval (par. 21 lid 2 ABGB).¹⁸

Ten onrechte wordt par. 8 Staatsbürgerschaftsgesetz op de bladzijden 0-47 en 0-45 als manifestatie van het ius-soli beginsel getypeerd. Volgens par. 8 lid 1 wordt een in Oostenrijk gevonden kind, dat jonger is dan 6 maanden, geacht Oostenrijker te zijn tot dat het tegendeel wordt bewezen. Hetzelfde geldt voor in Oostenrijk geboren kinderen, waarvan bij wettige geboorte één ouder of bij onwettige geboorte de moeder eveneens in Oostenrijk geboren is. Ook deze kinderen worden geacht Oostenrijker te zijn, totdat het tegendeel wordt bewezen. Par. 8 herinnert een beetje aan het art. 2 sub a en b Wet Ned. In Oostenrijk is par. 8 echter geen voorbeeld van verwerving van de Oostenrijkse nationaliteit iure soli, maar een geval van een weerlegbaar vermoeden, dat deze kinderen de Oostenrijkse nationaliteit iure sanguinis bezitten. Par. 8 heeft in beginsel slechts een bewijsrechtelijke en geen materieelrechtelijke functie.

Aandacht zij voorts nog gevestigd op par. 25 Staatsbürgerschaftsgesetz krachtens welke personen, die een ambt als gewoon hoogleraar aan een Oostenrijkse universiteit of een ambt als gewoon of buitengewoon professor aan een Oostenrijkse academie voor beeldende kunsten of een 'Kunsthochschule' aanvaarden, daardoor automatisch de Oostenrijkse nationaliteit verwerven. Deze regeling berust op art. 6 lid 4 van de Oostenrijkse grondwet (Bundes-Verfassungsgesetz van 1920).¹⁹ De verkrijging van de Oostenrijkse nationaliteit geschiedt in zo'n geval automatisch: een optieverklaring van de nieuw benoemde professor is niet nodig; evenmin bestaat echter de mogelijkheid

15. Zie noot 2.

16. Het UeKindG, BGBl. 1970, 342 wijzigde ondermeer de par. 163 tot 164c en 752 tot 756 ABGB.

17. KindG, BGBl. 1977, 403.

18. VolljährG, BGBl. 1973, 108.

19. 'Ein Ausländer erwirbt durch Antritt eines öffentlichen Lehramtes an einer inländischen Hochschule die Landesbürgerschaft jenes Landes, in welchem die Lehranstalt gelegen ist, und gleichzeitig das Heimatrecht an seinem Amtsorte.'

om door een niet-acceptatie-verklaring de verkrijging van de Oostenrijkse nationaliteit te voorkomen.^{20,21}

Ingeval van onstane bipatridie lijkt na de verkrijging 'Verzicht' op de Oostenrijkse nationaliteit volgens de regels van par. 37 Staatsbürgerschaftsgesetz mogelijk te zijn. Als ik het goed zie, levert dat voor de betrokkenen echter moeilijkheden op i.v.m. de Oostenrijkse ambtenarenwetgeving, daar ambtenaren in beginsel de Oostenrijkse nationaliteit dienen te hebben. Een uitzondering bestaat voor Zuid-Tirolers.

Niettemin concludeert het losbladig commentaar Nationaliteitswetgeving, dat indien een Nederlander op deze wijze de Oostenrijkse nationaliteit verwerft, hij de Nederlandse nationaliteit krachtens art. 7 sub 3 Wet Ned. verliest. Naar ik hoop, heeft zich nog geen geval voorgedaan, waarin het Ministerie van Justitie zich op dit standpunt heeft gesteld. Ik kan in elk geval de door het genoemde commentaar getrokken conclusie niet volgen. Art. 7 sub 3 Wet Ned. heeft betrekking op vrijwillig verwerven van een andere nationaliteit. M.i. mag men daar een automatisch verkrijgen van een nationaliteit zonder een daarop uitdrukkelijk gerichte verklaring niet onder brengen. Dit wordt bevestigd door het feit, dat een Nederlandse vrouw die door een huwelijk automatisch een andere nationaliteit verwerft evenmin haar Nederlandschap verliest. Ook dan is immers geen sprake van een uitdrukkelijk op de verkrijging van een vreemde nationaliteit gerichte verklaring. Door haar jawoord aan een buitenlander te geven, verwerft zij automatisch diens nationaliteit. Haar jawoord is echter niet op het verkrijgen van die nationaliteit gericht. De Nederlandse nationaliteit wordt zelfs niet verloren door de Nederlandse die geen gebruik maakt van de mogelijkheid een non-acceptatie verklaring af te leggen.

Evenzo brengt de aanvaarding van een hoogleraarsambt in Oostenrijk weliswaar noodzakelijkerwijs de verwerving van de Oostenrijkse nationaliteit met zich mee, maar de verklaring waardoor het ambt wordt aanvaard is niet gericht op de verwerving van die nationaliteit.

Samenvattend wil ik verdedigen, dat in géén geval een dergelijke accessoire verkrijging van een nationaliteit onder art. 7 sub 3 mag worden gebracht. Wel valt een dergelijke verkrijging onder art. 7 sub 5: indien de betrokkene in Oostenrijkse universiteitsdienst treedt zonder toestemming te vragen aan Nederlandse autoriteiten, kan daardoor verlies van het Nederlanderschap intreden. Aangetekend zij hierbij dat deze toestemming ook achteraf kan worden gegeven. Naar ik hoop, zullen de Nederlandse autoriteiten een dergelijke toestemming inderdaad verlenen. Het is voor de wetenschap belangrijk dat zij grensoverschrijdend is, m.a.w. een internationale dimensie heeft. Een van de manieren, waarop deze internationale dimensie kan worden bevorderd, is door benoeming van buitenlandse wetenschappers in Nederland of door het in het buitenland werkzaam zijn van Nederlandse wetenschappers. Het buitenlands verblijf van Nederlandse wetenschappers levert voor Nederland uiteraard optimaal rendement op, indien deze na korte of lange tijd weer in ons land terugkeren. Het zou onverstandig zijn dit door nationaliteitsrechtelijke complicaties te bemoeilijken.

Inspiratie voor de Nederlandse wetgever?

Op welke punten zou de Oostenrijkse nationaliteitswetgeving, zoals deze er sinds 1 september 1983 uitziet, inspirerend kunnen zijn voor de discussie over het aanhangige wetsontwerp voor een nieuwe wet op het Nederlanderschap?

Een interessant punt om te vergelijken vormt m.i. de regeling van de positie van de buitenlandse echtgenoot van een Nederlander, resp. Oostenrijker. Oostenrijk heeft het optierecht van de buitenlandse echtgenote van een Oostenrijkse man geschrapt, Nederland wil hetzelfde doen. In het aanhangige wetsontwerp wordt immers een regeling voorgesteld, die de buitenlandse vrouw van een Nederlandse man en de buitenlandse man van een Nederlandse vrouw op gelijke wijze behandelt. Geen van beiden hebben in het wetsontwerp nog een optierecht op de Nederlandse nationaliteit; willen ze het

20. Een voorbeeld van het 'voorkomen' van de verkrijging van een in beginsel automatisch te verwerven nationaliteit door een niet-acceptatie-verklaring treffen we aan in art. 4 van de Belgische nationaliteitswet.

21. Vgl. *Kienberger*, *Erwerb der Staatsbürgerschaft durch den Dienstantritt als ausserordentlicher Universitätsprofessor an einer inländischen Universität?*, *Festschrift Klecatsky*, 379-398.

Nederlanderschap verwerven dan is een naturalisatieprocedure noodzakelijk. Bij die procedure verkeren zij in vergelijking tot andere verzoekers echter, evenals in Oostenrijk het geval is, in een voorkeurspositie. Normaliter zal voor naturalisatie worden geëist, dat de verzoeker tenminste vijf jaren onmiddellijk voorafgaande aan het verzoek in Nederland, onderscheidenlijk de Nederlandse Antillen woonplaats of werkelijke verblijfplaats heeft gehad (of twee jaren, indien de betrokkene in totaal tenminste tien jaren in ons koninkrijk heeft gewoond) (art. 8 lid 1 sub 3 Ontwerp). Ten aanzien van iemand die met een Nederlander of Nederlandse is gehuwd, wordt deze eis niet gesteld, doch is — *mits het desbetreffende huwelijk reeds drie jaren heeft geduurd* — naturalisatie mogelijk indien

1. de betrokkene in de Nederlandse of Nederlands-Antilliaanse samenleving is ingeburgerd (art. 7 lid 1 Ontwerp);
2. tegen haar/zijn verblijf van onbepaalde tijd in Nederland geen bezwaar bestaat (art. 8 lid 1 sub b Ontwerp);
3. geen sprake is van op haar/zijn gedrag gefundeerde ernstige vermoedens dat zij/hij gevaar oplevert voor de openbare orde, de goede zeden, de volksgezondheid of de veiligheid van het Koninkrijk (art. 9 lid 1 sub a Ontwerp) en
4. dat zij/hij indien zij/hij een andere nationaliteit bezit, het mogelijke heeft gedaan, dan wel bereid is het mogelijke te zullen doen om, na de totstandkoming van de naturalisatie, die nationaliteit te verliezen (tenzij dit in redelijkheid niet van de betrokkene kan worden verlangd) (art. 9 lid 1 sub b Ontwerp).

Een vergelijking van de voorgestelde regeling met die van het Oostenrijkse recht levert een aantal interessante overeenkomsten en verschillen op:

a. Art. 9 lid 1 sub b Ontwerp en par. 10 lid 2 StBG zijn beide 'au fond' gelijk geformuleerde manifestaties van de wens bipatridie te bestrijden. Het Oostenrijkse recht nuanceert iets meer dan het Nederlandse ontwerp door vluchtelingen van deze eis te dispenser, maar we mogen aannemen, dat juist voor vluchtelingen in Nederland zal worden gesteld, dat in redelijkheid niet kan worden gevergd, dat stappen worden ondernomen, die het nodig maken contact op te nemen met autoriteiten van het land, dat zij zijn ontvlucht. Het Oostenrijkse recht en het Nederlandse ontwerp zijn op dit punt dus gelijk gericht. Ter zijde zij in dit verband echter gewezen op de kritiek, die met name Jessurun d'Oliveira²² heeft uitgeoefend op art. 9 lid 1 sub b.

b. De eis van art. 9 lid 1 sub a Ontwerp (geen gevaar voor openbare orde etc.) heeft in Oostenrijk een parallel in par. 10 lid 1 sub b StBG. De opsomming van die bepaling luidt weliswaar iets anders, maar komt op hetzelfde neer met uitzondering van wellicht 'strijd met de volksgezondheid' uit de Nederlandse bepaling. Ik heb moeite met deze eis van het ontwerp. In de toelichting wordt deze term niet nader toegelicht. Hij is echter duidelijk ontleend aan de in 1977 gepubliceerde Richtlijnen voor de naturalisatie. In de toelichting²³ daarop wordt gesteld, dat deze weigeringsgrond niet betrekking heeft op dragers van ernstige ziektekiemen, maar op handelaars in verdovende middelen e.d. Het komt me echter voor, dat deze personen reeds vallen onder de weigeringsgrond 'gevaar voor de openbare orde'. De formulering 'gevaar voor de volksgezondheid' kan daarom aanleiding geven tot het misverstand, dat toch bedoeld wordt op de dragers van ziektekiemen. Daar geen enkele reden te bedenken valt, waarom iemand die al in Nederland permanent mag verblijven, het Nederlanderschap moet worden geweigerd, omdat hij/zij ernstig ziek is, stel ik voor deze weigeringsgrond te laten vervallen. In Oostenrijk worden in par. 10 lid 1 sub 2-4 StBG strafbare handelingen aangegeven op grond waarvan de naturalisatie moet worden geweigerd. In het Nederlandse recht ontbreekt een dergelijke opsomming. Dikwijls zullen zulke handelingen echter juist ernstige vermoedens opleveren, dat de betrokkene gevaar oplevert voor de Nederlandse maatschappij. Men lette er echter op, dat zulke strafbare handelingen een naturalisatie tot Nederlander niet 'in saecula saeculorum' mogen verhinderen: veroordelingen die te lang terug liggen mogen niemand worden tegengeworpen. De in Oostenrijk sub 8 gestelde eis, dat de betrokkene niet met vreemde staten dusdanige betrekkingen

22. H.U. Jessurun d'Oliveira, NJB 1982, 246-248.

23. SJ, deel 1a, 297, 208.

mag hebben, dat de naturalisatie de belangen of het aanzien van de republiek schaadt, kan in Nederland ook weer een rol spelen in het kader van de openbare orde-clausule.

c. Art. 8 lid 1 sub b Ontwerp (geen bezwaar tegen verblijf van onbepaalde tijd in Nederland) vertoont parallelie met par. 10 lid 1 sub 5 StBG: tegen de naturalisandus mag geen 'Aufenthaltsverbot' bestaan. De Nederlandse eis gaat echter aanmerkelijk verder dan de Oostenrijkse. De Nederlandse terminologie is ontleend aan de vreemdelingenwetgeving: krachtens de vreemdelingenwetgeving wordt een verklaring dat tegen het verblijf van onbepaalde tijd van een bepaalde persoon in Nederland geen bezwaar bestaat, pas na een legitiem verblijf van enkele jaren afgegeven. De in het ontwerp gestelde eis brengt derhalve met zich mee, dat niet slechts wordt geëist, dat tegen de betrokkene geen 'Aufenthaltsverbot' bestaat, maar tevens dat de betrokkene reeds een aantal jaren legitiem in Nederland woonachtig is. Deze eis impliceert een gecamoufleerde herhaling van de woonplaatsseis van art. 8 lid 1 sub c Ontwerp, wat consequenties voor sommige naturalisandi kan hebben. We zullen daarop hierna nog nader ingaan. Het komt me voor, dat de Oostenrijkse formulering als controle op de rechtmatigheid van het verblijf van een persoon voldoende is. In dit kader dient ook de Oostenrijkse eis van par. 10 lid 1 sub 7 StBG te worden besproken (voldoende garanties voor levensonderhoud). Een dergelijke eis lijkt me in het kader van een naturalisatieprocedure niet op zijn plaats. Indien iemand zich door eigen schuld in een financiële noodsituatie bevindt, had reeds eerder tegen deze persoon kunnen worden opgetreden op grond van de vreemdelingenwetgeving. Heeft men om de één of andere reden dit willen of moeten nalaten, dan past het niet dit argument plotseling bij de naturalisatieprocedure te hanteren. Er zij trouwens op gewezen, dat in Oostenrijk slechts de Länder verplicht zijn dit criterium te hanteren; de bondsregering kan toestaan ook te naturaliseren, wanneer aan deze eis niet is voldaan (par. 10 lid 4 StBG).

d. De inburgeringseis van art. 7 lid 1 Ontwerp heeft in de Oostenrijkse wetgeving geen parallel. Over de inburgeringseis heeft met name Jessurun d'Oliveira zeer kritische opmerkingen gemaakt.²⁴ Hij vraagt zich af, hoe deze eis is te rijmen met het feit, dat Nederland beweert een pluriforme maatschappij te zijn. Waar moet de betrokkene dan zijn ingeburgerd? Ik wil me aansluiten bij d'Oliveira. Vooral ben ik huiverig voor het caoutchouc-karakter, dat deze eis meer dan de andere voorwaarden heeft. Een naturalisandus moet zijn kansen op het Nederlandschap m.i. duidelijk aan de hand van de wet kunnen uitrekenen. Indien de wetgeving naast de duidelijk geformuleerde eisen, nog andere voorwaarden voor de verwerving van het Nederlandschap wil stellen, dienen ook die voorwaarden onmiskenbaar te worden omschreven en niet te worden weggestopt achter een vage nietszeggende formule.

e. Wil een buitenlander kunnen worden genaturaliseerd dan moet hij reeds een aantal jaren in Nederland wonen. Deze eis wordt *formeel* niet gesteld aan de buitenlandse echtgenoot van een Nederlander, mits het huwelijk reeds drie jaren heeft geduurd. Door de voorwaarde van art. 8 lid 1 sub b Ontwerp (geen bezwaar tegen verblijf van onbepaalde tijd) wordt in de regel via een achterdeur echter toch weer een verblijfseis gesteld. Dit brengt met zich mee, dat de in het buitenland woonachtige echtgenoot van een Nederlander moeite zal hebben om het Nederlandschap te verwerven. De Oostenrijkse nationaliteitswet is op dit punt genuanceerder. Al naar gelang het huwelijk met een Oostenrijker langer heeft geduurd, wordt de woonplaatsseis geringer (par. 11a lid 4 sub a StBG): een m.i. elegante oplossing. Nadat het huwelijk minstens vijf jaren heeft standgehouden, is de naturalisatie zelfs mogelijk, indien de buitenlandse echtgenoot *niet* in Oostenrijk woonachtig is. In dat geval wordt wel geëist, dat de Oostenrijkse partner reeds minstens 10 jaren Oostenrijker is. In de toelichting wordt deze eis gemotiveerd door erop te wijzen dat slechts dan met redelijke zekerheid kan worden aangenomen, dat door het huwelijk een nauwe betrokkenheid met Oostenrijk ontstaat.

Uit par. 11a lid 2 StBG blijkt dat geen rechten kunnen worden ontleend aan een van tafel en bed gescheiden huwelijk. Deze eis lijkt me logisch. Het verbaast me iets dergelijks in het Nederlandse ontwerp (anders dan in het voorontwerp) niet aan te treffen.

24. H.U. Jessurun d'Oliveira, NJB 1982, 248, 249.

Of is het de bedoeling in zulke gevallen het caoutchouc-artikel met de inburgeringseis te hanteren? Het gebruik daarvan lijkt me zeer oneigenlijk.

Het Oostenrijkse recht kent tenslotte nog als weigeringsgrond, dat de betrokkene Oostenrijker is geweest, doch hem deze nationaliteit ontnomen is wegens het schaden van de belangen of het aanzien van Oostenrijk in (burgerlijke) dienst van een vreemde staat (par. 33 StBG). Het Nederlandse wetsontwerp kent een dergelijke weigeringsgrond m.i. terecht niet. Deze reden van verlies van de nationaliteit herinnert aan art. 7 sub 4 Wet Ned.; het ontwerp schrapt die wijze van verlies. Tegen de Oostenrijkse weigeringsgrond pleit m.i. bovendien, dat het niet reëel is iemand een leven lang zo'n weigeringsgrond tegen te werpen. De reden op grond waarvan par. 33 StBG is toegepast, moet ook bij toepassing van par. 11a StBG kunnen verjaren. En tenslotte ontgaat mij ten enen male, waarom het vervallen zijn van de Oostenrijkse nationaliteit krachtens par. 33 een weigeringsgrond oplevert, terwijl dit niet het geval is bij de strengere bepalingen van par. 32 (verlies van de nationaliteit wegen vrijwillige *militaire* dienst bij een vreemde mogendheid).

Zoëven heb ik mijn sympathie uitgesproken voor de genuanceerde regeling van het Oostenrijkse recht, waar de voor de buitenlandse echtgenoot gestelde woonplaatsseis wordt gereduceerd naarmate het huwelijk langer heeft geduurd. Het spreekt vanzelf, dat ik zou toejuichen, als zo'n nuancering ook in de Nederlandse wet zou worden aangebracht.

Overigens wil ik er nog op wijzen, dat de in de Oostenrijkse wetgeving en in het Nederlandse ontwerp neergelegde vereenvoudigde naturalisatieprocedure niet het enige alternatief is voor de optieprocedure, die we thans nog in art. 8 Wet Ned. kennen. Zo kent bijv. de Franse nationaliteitswetgeving een optieconstructie t.b.v. buitenlandse echtgenoten van Fransen, waarbij de Franse overheid de mogelijkheid heeft de verkrijging van de nationaliteit door de buitenlandse partner te voorkomen door binnen een bepaalde termijn zich tegen de optie te verzetten (vgl. artt. 37-40 Code de la nationalité française). Het is m.i. de moeite waard om een dergelijke constructie serieus te overwegen. Men zie over deze constructie mijn opmerkingen in Burgerzaken 1981, 95, 96.

In verband met de positie van buitenlandse echtpartners wil ik tenslotte het volgende niet onvermeld laten. Vroeger werd aan een qua nationaliteiten gemengd huwelijk automatisch nationaliteitsrechtelijke gevolgen gekoppeld in dier voege, dat een vrouw die met een buitenlander huwde automatisch haar nationaliteit verloor en daarvoor in de plaats de nationaliteit van haar man verwierf. Dit automatisme werd in Nederland door wetwijziging van 1936 iets afgezwakt en in 1963 definitief verlaten. Sinds 1963 heeft het huwelijk van een Nederlander met een buitenlandse vrouw door het optierecht ex art. 8 Wet Ned. echter toch nog steeds nationaliteitsrechtelijke gevolgen. Het ontwerp schaft nu alle automatische nationaliteitsrechtelijke gevolgen van het huwelijk af door introductie van de van bepaalde voorwaarden afhankelijke vereenvoudigde naturalisatie. Daarbij komt m.i. de vraag op, of het nog zo zinvol is deze vereenvoudigde naturalisatie exclusief aan het instituut *huwelijk* te koppelen. Nu geen automatische rechtsgevolgen meer optreden, maar het vervuld zijn van diverse voorwaarden in een naturalisatieprocedure moet worden gecontroleerd, ligt het voor de hand de mogelijkheid tot vereenvoudigde naturalisatie niet slechts aan *echtpartners* van Nederlanders, doch aan alle *partners* van Nederlanders, dus ook aan degenen, die reeds geruime tijd met een Nederlander in concubinaat leven.

De reden van de bevoorrechte positie van de echtpartner van een Nederlander ligt immers niet meer zozeer in het feit, dat dezen het bekende 'boterbriefje' op het stadhuis hebben gehaald, maar in de omstandigheid dat het samenleven met een Nederlander assimilatie aan de Nederlandse samenleving plausibel maakt. Het zou echter naïef zijn te menen, dat een dergelijke assimilatie uitsluitend door een samenleven binnen het huwelijk zou worden bevorderd. Aan het samenleven in concubinaat dienen derhalve dezelfde nationaliteitsrechtelijke consequenties te worden gekoppeld als aan het samenleven van gehuwden.²⁵

Salzburg/Maastricht

Mr. Gerard-René de Groot**

25. Wanneer ik er tenslotte op wijs, dat dit zowel voor heteroseksuele als homoseksuele relaties dient te gelden, is dat hopelijk een obiter dictum.

** Mr. Gerard-René de Groot, wetenschappelijk hoofdmedewerker burgerlijk recht en rechtsvergelijking aan de Rijksuniversiteit Limburg.